

Goeden morgen, vrienden.

Op deze zondagmorgen staan wij voor een ietwat eigenaardig geval. We hebben n.l. enerzijds te maken met Allerzielen, maar aan de andere kant ook met het cursuskarakter, dat wij aan deze bijeenkomst hebben gegeven. Ik hoop, dat u kunt begrijpen, dat wij het Allerzielen-motief niet verwaarlozen, ofschoon wij dit misschien buiten het voor u algemeen aanvaarde verband zullen moeten behandelen.

Indien wij n.l. nagaan, hoe wij werkelijk leven en bestaan, dan wordt het ons onmiddellijk duidelijk, dat wij verbonden zijn met alle werelden. Een mens is een geheel. Je kunt een geheel niet beschouwen op elk van zijn onderdelen afzonderlijk. Dat gaat niet. En dat geheel leeft. Wanneer het geheel leeft, leeft het ook overal, waar het bestaat.

Om nu een ogenblik de oude Sanskrit-geschriften te citeren: "Uit een vonk van licht voortgekomen is de mens gedaald en heeft de vorm gekregen, die de goden hem hebben bestemd. Maar hij leeft in alle tuinen en werelden, die de goden geschapen hebben. Hij sluiert in de bemanteling der waan, denkende dat elk der delen het geheel is, niet beseffende hoe het geheel de enige werkelijkheid kan zijn."

Dat is een punt, dat maar al te vaak wordt vergeten. Wij leven - of wij nu in de geest zijn of in de stof - in alle werelden. Het diepste duister is evenzeer met ons wezen verwant als het hoogste licht. En wanneer wij dan een Allerzielenfeest gaan vieren, dan krijgt het een beetje een eigenaardige bijsmaak. Het wordt dan een soort deel van een waan. De waan n.l., dat geest en stof feitelijk van elkaar gescheiden zijn. Aan deze waan kunnen wij niet gaan meewerken.

Het is onze bedoeling juist de grote eenheid van al het zijnde te openbaren en met nadruk te onderstrepen. Staat er aan de andere kant ook niet geschreven: "Gij allen zijt één en eerst in deze eenheid zult ge uzelve zijn. Doch daar, waar ge verdeeld zijt en elkander niet kent, daar zult ge zijn besloten in uzelve en de beperking van het duister ervaren." Dat is ook een punt.

De gedachtengang van Allerzielen, waardoor men anderen herdenkt, waardoor men de banden van genegenheid a.h.w. tot ver over het graf doet voortbestaan, heeft dus ook weer een actieve waarde. De vraag is maar: Wat kunnen wij er mee doen, hoe moeten wij er mee werken? En dan wil ik hier in de eerste plaats denken aan wat Jezus zeide, toen men het had over de dood.

"Laat de doden hun doden begraven." Laat degenen, die innerlijk het leven zover verloren hebben, dat zij geloven aan een eïndigheid van het bestaan, zich met de doden bezighouden. Wij zijn de levenden. Maar als wij leven, laat ons dan die intensiteit van leven ook gebruiken om elke schijnbare scheiding tussen leven en leven te doen wegvagen. Wij moeten één zijn met elkaar. Niet in de stoffelijke of zakelijke zin van het woord, neen, in de innerlijke verbondenheid, waardoor wij steeds meer leren om uit elkaar, om met elkaar het beeld op te bouwen van de volmaaktheid.

Kijk nu eens over die wereld vandaag. Van af het vroegste uur klinken de jammerend galmende gezangen door de kerken heen. Op verschillende plaatsen zijn op het ogenblik de tochten allang begonnen - of soms reeds geëindigd - van de gelovigen, die naar de kerkhoven trekken. In Limburg en Vlaanderen zijn ze met hun kaarsjes gegaan naar de dodenakkers en hebben ze daar neergezet. Een lichtje. Heeft een geest dan licht nodig? Moet je dan een kaarsje branden voor een geest? Moet je dan

zingen? Hoort die geest dat? Betekent dat wat voor die geest? Eigenlijk niet. Wat de geest nodig heeft - zowel als de stof - is licht. Maar geen licht, dat je van de kaarsenfabriek kunt betrekken of dat van een electriciteitscentrale komt. Het licht, dat nodig is, is het licht van innerlijk begrip. Van begrip, van onderling weten, onderling helpen. Men heeft geen behoefte aan de gezangen, aan de predicaties. Men heeft behoefte aan dit innerlijk weten, dat men mag vertrouwen op anderen.

In 1878 schreef een bekend filosoof: "De mens is geboren als deel van een kudde. In de eenzaamheid gaat hij ten onder en verliest hij zijn menselijkheid. Doch in de gemeenschap kan hij zich handhaven en dank zij de steun van anderen is hij geworden tot het dier, dat de wereld overmeesterde." Nu was die filosoof misschien een beetje pessimistisch. Hij zei: "het dier," dat de wereld overmeesterde, alsof hij wilde zeggen: "Nu ja, het zijn toch maar beesten." Maar in één ding had hij gelijk. Kudde, of beter gezegd "Grote Adam," zijn wij allen. Want het mensdom, het werkelijke mensdom, dat zich verre voortzet ook zelfs buiten deze aarde, dat bestaan heeft lang voordat deze aarde voldoende was afgekoeld en er een eerste leven kon zijn, die mensheid is één geheel.

De verhalen in de Bijbel over de grote strijd in de hemelen, de uitwerping van de duivelen en al wat dies meer zij, is niets anders dan het verhaal van de voorgeschiedenis van de mensheid. Van het bewustzijn, van het licht, van het leven zelve, zoals dit - bewust geworden - zich eindelijk kan realiseren wat de cosmos is. Daar zijn wij deel van. Wij behoren bij een geheel, dat ouder is dan de aarde. Wij zijn er onverbreekelijk mee verbonden. Wij kunnen daarvan niet loskomen. Zeker, tussen mens en mens kan haat bestaan, tussen mens en mens kan die weerzin groeien, die ten slotte een grotere vervreemding betekent dan een hele wereldzee. Toch is men op elkaar aangewezen.

Eigenaardig genoeg beseft de mensheid dat niet altijd. Maar wanneer wij de Boeddha nagaan in zijn leer, dan merken wij ook weer, dat hij deze stelling toch wel verkondigt. Hij zegt letterlijk: "Kan de beek vruchtbaarheid geven zonder water? Kan de hemel leven zonder zon en zonder wolken? Kan de mens dromen zonder bewustzijn? Het is nodig, broeders en zusters, dat wij ons bewust zijn van een eenheid. De slang, die dreigend ligt in het struikgewas, is evenzeer aan ons verwant als de eerste wolk, die het regenseizoen aankondigt. De boom spreekt evenzeer tot ons als de oneindigheid, waarin de sterren staan. Want zo is het: Eén met al het zijnde is de mens. Eén met al het zijnde in de verlorene. Hij, die weet één te zijn met alle dingen, vreest niet en begeert niet, want hij is. En in dit zijn vindt hij de grote openbaring, die is de grote verlossing."

Dat is niet voor niets gezegd. Dit is een stelling, die misschien vaak zal worden bestreden, zodat men zal zeggen: "Nu ja, maar wij kunnen toch niet één zijn met een brandnetel, of mijnentwege met een zesvoetige bruine springer, met een vlo." Toch is het zo. In u pulseert hetzelfde leven. En uw mensheid, krachtens haar bewustzijn, vormt binnen dit grote leven, waar alles deel van uitmaakt, een bijzondere groepering, een bijzonder facet. En dit facet is het, dat over alle tijden, ja, over werelden wegreikt naar de volmaakte vorm: mens. En daarmee hebben wij op Allerzielen eigenlijk werkelijk te maken.

Alle persoonlijke gevoelens, alle persoonlijke gedachten kunnen waardevol zijn. Er is niemand, die mag zeggen, dat het geen zin heeft om te denken aan hen, die zijn heengegaan. Het heeft wel degelijk zin. Want is het niet een bevestiging van liefde, een bevestiging van eenheid? Het is wel belangrijk. Maar belangrijker is het, wanneer wij dat niet meer beperken. Belangrijker is het, wanneer wij ons streven niet meer proberen te brengen in dit ene waste spoortje van "Zo hoort het nu eenmaal en zo hebben wij het altijd gedaan," maar het proberen te maken tot eenheid van

streven met de cosmos, met het zijnde en uiteindelijk met de grote mensheid.

Als u dit kunt volgen en misschien zelfs kunt waarderen, dan zal het u duidelijk worden, dat wij met Allerzielen voor een moeilijk probleem staan. Wanneer de eenvoudigen bidden voor hun overgeganen, dan is dat goed. Maar wanneer de wetenden ditzelfde doen, dan wordt het een sentimenteel gebruik. Iets wat zijn zin, zijn betekenis een beetje verliest. Want wie wéét, weet ook: Oneindig zijn de banden, die liefde knoopt. Want de ware liefde, komende uit God, is onvernietigbaar en bestaat door alle tijden en sferen. En wij zijn deel van alle sferen. Ge meent verloren te hebben? Op dit ogenblik zijt ge in een andere sfeer intens verbonden met degenen, die ge werkelijk hebt liefgehad, die u werkelijk liefhadden en hebben. Er is geen verleden tijd in dit geval. Er is geen toekomstige tijd. Er is alleen het zijn, het nu, het ogenblik van eenheid, dat blijft voortbestaan te allen tijde.

Een wetende, die treurt om een overgegene, vergeet een ogenblik zijn innerlijk weten. Dat je dat doet als mens is begrijpelijk, want elke mens leeft in een menselijke wereld met menselijke voorstellingen; in wat men noemt de begoocheling, de voortdurende verdraaiing van werkelijke feiten, die het menselijk onbewustzijn het mogelijk maakt zich belangrijk te achten en voort te streven. Maar toch moet die meerbewuste begrijpen, dat er geen band door de dood kan worden verbroken. Noch van haat, noch van liefde. Geen enkele band van verplichting, van begeren, van afkeer, gaat te niet. Die kan alleen in u te niet gaan. Maar zo ze in u leeft, zo blijft ze voortbestaan in alle eeuwigheid, door alle sferen, geopenbaard van af het diepste duister tot het hoogste licht te allen tijde.

Dan heeft het geen zin meer een feestdag te gaan vieren met een bijzondere zielenherdenking. Dan wordt dat Allerzielen een beetje tot een zielige vertoning, waarbij je... nu ja, dan maar voor jezelf weer eens eventjes uiting geeft aan je verlies, aan je verlangen, enz, enz. Maar daaraan heb je niets. Dat kan niets betekenen voor u en dat kan ook niets betekenen voor degenen, die zijn overgegaan. Indien u zich bewust bent van een ongebroken eenheid, die blijft voortbestaan, dan is elk rouwbeklag, elk dramatiseren van de overgang en de scheiding op zichzelf een vervreemding i.p.v. een toenadering. Zo goed als elk vrezen voor God een je verwijderen van God betekent; maar het aanvaarden van Gods liefde en rechtvaardigheid daarentegen een voortdurend sterker in God opgaan, een voortdurend sterker met Hem verbonden zijn.

Dan mag je dus als meer-bewuste een Allerzielen eigenlijk niet meer vieren, zoals dat zo vaak gebeurt. De bijeenkomsten met kaarslicht en bloemen, met de beschrijving: "O, achter u, daar staat uw vader, uw moeder, uw echtgenoot, uw kind. Ik zie het. Ze zeggen, dat het goed gaat," zij zijn geworden tot een wreed spel van waanzinnige zelfbegoocheling. Want je gaat nu uiterlijkheden stellen i.p.v. een innerlijke waarheid en dat is onaanvaardbaar. Een mens is één met allen. Eén vooral met degenen, die hij als zijn eigen heeft aanvaard, die hij als zijn eigen blijft erkennen. Die eenheid is er één van alle dag, van elk moment van het leven, onverschillig waar. Dit te bevestigen betekent innerlijke twijfels aan jezelf openbaren.

Tech kun je op een dag als deze soms wel wat meer doen dan anders. Want de geest zelve wordt intenser in de godachtensfeer van de wereld betrokken. Het betekent niet, dat die geest er rijker of armer van zal worden. Het betekent alleen, dat voor een keer de mensheid meer openstaat voor die geest en zo het contact intenser legt dan op de meeste andere dagen. Daarbij is het heus niet nodig, dat wij dit contact verder gaan leggen. Want bestaat voor ons dit contact niet altijd? Maar het is misschien goed, dat wij trachten dit contact, zoals wij dat zelf kennen tussen ons en alle werelden, tussen ons wezen en alle overgeganen en zeker degenen, die wij kenden en liefhadden, uit te breiden tot anderen.

Nu wordt er over de wereld van de geest nog al eens heel verschillend gesproken, maar ik wil u eens wijzen op een paar uitspraken omtrent onze wereld, die juist met Allerzielen heel vaak worden vergeten. "Want zo zeg ik u, in het rijk mijns Vaders wordt ten huwelijk genomen noch gegeven." Een huwelijksband, zoals die in de stof bestaat, is geestelijk niet mogelijk. Ze kan hoogstens een simuleren zijn van stofelijke verhoudingen als gevolg van een onbewustzijn. Maar het kan nooit een band zijn, zoals u die meende te zien. Wanneer er niet ten huwelijk wordt gegeven noch genomen, dan zijn er ook geen kinderen of geen ouders. In de geest is alles gelijk. Dat leert Jezus zelf, dat is deel van het Christendom.

Maar wij kunnen verdergaan. En dan wend ik mij hier tot een Perzisch dichter-filosoof. Die schreef - en hij bedoelde daarmee dan zijn eigen geest uitgaande in de geestelijke wereld, maar bevatte daarin verschillende visioenen samen: "In kristallen werelden van vervlieden-de vormen speel ik het spel. Van paleis tot hut, van tuin tot woestijn gaat mijn geest. Er zijn geen grenzen en geen beperkingen. Want ik ga in de hof van de vorst, zo het mij belieft; maar zij is woestijn, wanneer mijn oog naar leegte vraagt. Ik sta temidden van onmetelijke drommen en ben eenzaam. Ik ben eenzaam in de grootste verlatenheid en toch gebonden met al wat leeft. Want in het kristallen spel der sferen, waar de sterren hun banen trekken, daar wekken de mensen in zich begeerten en wensen; maar worden ook onthecht tot méér dan mensen en zoeken werkelijkheid, die geen vorm meer kent. Dan vloeit 't kristal tezamen en spelt de ene naam van Hem, Die is het Licht."

Dat is een zeer vrije vertaling, maar ze geeft in ieder geval weer, wat de dichter bedoelde en ook, wat ik bedoel. Er bestaan in die hemelwerelden, in die geestelijke werelden geen banden meer buiten de banden, die wij zelf knopen. Wanneer wij dus willen, kunnen wij die banden knopen met menigten, ook die wij niet kennen. Wij kunnen proberen ons één te voelen, niet met de enkelingen, die ons verlaten hebben in deze vorm om met ons te bestaan in alle andere vormen. Maar wij kunnen één zijn met de mensheid. En dan voel ik mij haast genoopt om één van onze eigen sprekers te citeren, die vrijdag zeide: "Er is geen verschil tussen neger en blanke, tussen Jood en niet-Jood, tussen communist en democraat of fascist. Zij zijn allen gelijk. Zij zijn mensen en deel van de mensheid, onverbrekkelijk verbonden met dit grote wezen - mensheid - waarin het Goddelijke Zichzelf openbaart en uit." Ook een vrij citaat.

Zo staan wij er eigenlijk voor. Het is Allerzielenfeest en wij mogen dit rustig vieren, want dat is nu eenmaal het gebruik en de mode. Maar laten wij het dan vieren voor de mensheid, voor het geheel. Voor de levenden en de doden. Laten wij het vieren voor een ieder en daarin niet zoeken alleen iets menselijks of beperkts, maar laten wij God erin zoeken en God erin vinden.

God leeft in alle dingen, zoals wij leven in alle sferen. Overal treedt God ons tegemoet, in elke wereld. Hij treedt ons in de tegenstellingen tegemoet. Hij is voor ons gelijktijdig de sombere wolk, waaruit de bliksemschicht voortkomt en de lichtende zuil, die ons voorgaat op een geheimzinnige weg naar een beloofd land. Hij is voor ons het leed, de afgrond-diepe wanhoop en de vervulling van alle dingen tegelijk. Indien wij dit beseffen en niet zoeken naar het uiterlijk verschijnen, maar zoeken naar God in het leven zelve, dan kunnen wij in die God opgaan. En als wij in die God opgaan, dan is elke scheiding van sfeer verbroken. Dan bestaat er nog maar één eenheid van bestaan. Een eenheid, waarin geen scheiding mogelijk is. Een eenheid, waarin de voortdurende levende kracht onszelf steeds blijft beroeren. Waarin wij voortdurend één zijn met al wat er bestaat, ongeacht tijden, grenzen van ruimte, enz. enz. Laat ons dan deze waarheid nemen als een symbool voor de droevige feestdag van heden.

Gisteren heeft een deel van de wereld gejubeld: "Het is Allerheiligen!" Dreunende koorzang, litanieën, eindeloos lang. Heiligen dit en heiligen dat; en zo gaat het maar voort. Wat heb je eraan? Vandaag treuren ze over de anderen. Wat heb je eraan? Is er een verschil tussen een heilige en een verdoemde? Dat is er alleen in zijn eigen bewustzijn en in zijn aanvaarding van God. Die kunnen niets voor ons doen. Ze kunnen niets zaligs doen. Ze zijn wezens, die slechts in de beperking, in het onbegrip en het onbewustzijn nog intermediair kunnen zijn voor het licht of voor het duister.

Maar wanneer wij de essence ervan nemen, dan worden die twee dagen één. Allerheiligen horen ook bij Allerzielen. Zo goed als wij, zo goed als gij, alles tezamen één. En die eenheid herdenken en beleven, dat is de ware essence van het Allerzielenfeest. Maar dat is ook de ware essence van de wijsheid.

Wie vergeet zichzelf te zijn en is met alle zijn, die zal - verloren in de tijd - de eeuwigheid erkennen in één ogenblik. God is onmetelijk, maar openbaart Zich soms in één flits van gedachte. Gods kracht schept werelden, maar wordt tot het simpele woord, dat in een mens bevat kan blijven. Dat is de waarheid.

Laat ons dan niet proberen om die beperkingen, die enkele persoonlijkheden te vinden. Laat ons trachten het geheel te vinden, om God voor één ogenblik te ervaren. Dan hebben wij daarmee het grote gedaan, dat belangrijker is dan elke primitieve viering. Dan hebben wij én voor onszelf én voor anderen God opnieuw bevestigd in de schepping. Dan hebben wij die goddelijke kracht - juist door de eindigheid van onze eigen vormen, van ons huidig leven en bestaan, de beperkingen, waarin wij ons openbaren - God kenbaar gemaakt daar, waar anderen misschien voorbijgaan. Waar wij de kracht van de Oneindige nemen en deze als een zegel zetten op een dag, die te velen nog wijden aan het te persoonlijke leed.

Laat ons onze doden niet vergeten; maar laat ons vooral niet vergeten, dat ze leven en onmiddellijk met ons gebonden leven, altijd. Want ook wij in de sferen, wij kennen onze doden: zij, die terug zijn gegaan naar een wereld, of die verder zijn gegaan naar een andere sfeer. Maar wij zeggen niet, dat er een grens is. Wij weten, dat de eenheid blijft voortbestaan. Wij grijpen neer naar de werelden of op naar de sferen, gevende te ener zijde, ontvangende te anderzijde in een eenheid, die ons voortdurend meer bewust maakt van alle werelden, waarin wij bestaan. Zo zoudt ook gij moeten herdenken. Herdenk als ge wilt persoonlijk, maar gebruik het dan als een aanloop om God Zelf te vinden, om de Oneindigheid te vinden. Want dat is het belangrijke.

Vrienden, daarmee besluit ik mijn bijdrage aan deze morgen. Het is misschien nog een beetje meer Allerzielen geworden, dan ik bedoeld had. Maar goed, ik geloof in ieder geval, dat ik het onderwerp ook wel weer voldoende heb beschreven. Ik wens u allen nog een prettige zondag toe.

Goeden morgen, vrienden.

Het is altijd erg moeilijk om als tweede spreker een commentaar te geven, dat indruk maakt. Daar komt nog bij, dat sommigen je te hard en anderen je te sentimenteel zullen vinden. Maar goed, dat wil ik vandaag dan maar eens op de koop toe nemen. En dan ga ik van mijn kant eens het een en ander vertellen.

Hebt u wel eens een groot magazijn bezichtigd of het nu de Bijenkorf of V. en D. is? Het is één geheel, nietwaar, één gebouw, één firma. Er is onmetelijk veel te krijgen. Dat is nu het leven. En zo goed als je met de roltrap of de lift, naar de eerste, de tweede, de derde étage kunt gaan of misschien in de kelder een kopje koffie gaat drinken, het is en blijft één firma en één gebouw. Dat zijn wij toch met elkaar eens. Maar ga nu eens kijken. Wat is zo'n warenhuis eigenlijk? Een samenstelling van allerhand aparte winkeltjes. Hier hebben we de speelgoedafdeling, daarginder damesmode en een eindje verder verkopen ze potten en pannen of aardewerk of porselein. Alles wat je je zo'n beetje kunt voorstellen, dat kun je er kopen. Ik heb mij laten vertellen, dat er warenhuizen zijn, waar je alles kunt kopen, van een speld tot een vliegtuig. Toch is het één geheel. Maar elk deel ervan functionneert afzonderlijk. Want je kunt per slot van rekening niet iemand gelijktijdig spellen en vliegtuigen laten verkopen.

En met de inkoop zijn er ook wel verschillen. Het vraagt een ander begrip, een andere waardering. Alleen helemaal bovenaan, daar zijn soms de handige zakenlieden, die aan de hand van hun boeken het geheel overzien. Die zeggen dan: "De speelgoedafdeling gaat wel goed, maar daar hebben wij nog noviteiten nodig. En daar op de verdieping beneden, die mode en die kunstafdeling, die moeten eens wat voorzichtiger inkopen, want dat gaat niet zo goed." Maar ja, weet u waar die mensen zitten? Of heel ergens anders of misschien ergens boven, waar het publiek niet komen kan.

Het leven is een warenhuis. Wij zijn er op een gegeven ogenblik ingebracht en daar stonden we midden in de witte week of hoe zo'n reclameaanbieding heet. Misschien was de aanbieding in die tijd: heerlijke stenen knotsen en kleine bijtjes en verder wat moord en doodslag. Dat is trouwens iets, wat het leven op alle afdelingen nog wel eens aanbiedt. En misschien ook, dat we in de speelgoedafdeling van de moderne tijd staan: elektrische stofzuigers, koffiemolens en atoombommen. Maar hoe het ook zij, wanneer we een stap naar boven doen, komen we ergens anders terecht. Dan staan we in een andere afdeling. Gaan we naar beneden, dan vinden we ook weer een andere tijd, een andere wereld. En nu is alleen maar het gekke, dat je in een warenhuis heel goed beseft, dat je alleen maar een trap naar beneden hoeft te gaan om onmiddellijk van damesconfectie in souvenirs terecht te komen. En dat je alleen maar van de ene kant van het gebouw naar de andere behoeft te lopen om van huishoudelijke artikelen terecht te komen bij de afdeling levensmiddelen. Dat is natuurlijk allemaal heel gewoon in een warenhuis. Maar waarom nu in het leven niet?

Het leven is ook een geheel. Wij zijn beneden binnengekomen, natuurlijk; en we hebben zo hier en daar al iets van onze gading gekocht. Wij zijn al met enige bagage beladen. We gaan steeds verder naar boven toe. Maar denkt u ook niet, dat we soms beneden veel hebben gekocht, wat ten slotte ballast blijkt? De meeste mensen nemen alles mee.

Daar zijn wezens - soms leven ze nu in de stof, anderen leven op het ogenblik in de geest - die dragen de herinnering met zich mee van zeg een paar honderd levens in allerhand vormen. Dragen met zich mee hun angst, hun begeerten, hun voorstellingen van allerhand sferen, waarin ze een tijdje hebben bestaan. En dan zeggen ze: "Wij zijn rijk." Maar in feite kunnen ze haast niet meer verder, omdat ze belast worden door de herin-

nering. Daarom zou ik zeggen: Als je in het leven staat, moet je eerst één ding leren. Herinneringen zijn krachten, die in jezelf mogen sluimeren, die a.h.w. op de verzamelkaart van het leven mogen worden aange-tekend en die je later in de volle betekenis - wanneer je klaar bent met die afdeling van het leven - worden thuisbezorgd. Dan kun je ze herwaarderden. Dan kun je zien, of je gelijk hebt gehad of niet. Maar op het ogenblik heb je je koop gedaan. Je hebt de prijs betaald. Je hebt je verplicht die prijs te betalen. Dat kun je niet meer teruggeven. Je kunt niet tegen het leven zeggen: "Hoor eens, die ervaring, die ik nu krijg, die bevalt mij niet. Neem die maar terug!" Dan zeggen ze: "Neem mij niet kwalijk, zonder bon wordt hier niet geruild." Dus die herinneringen, schuif die maar op. Als dit deel van het leven voorbij is, als we deze afdeling van het warenhuis, het leven, doorgewandeld zijn, dan is er nog tijd genoeg om daarop terug te komen. Op het ogenblik belemmert het ons maar.

Ik weet niet, of u hen wel eens hebt gezien. Dames en heren, volgeladen met pakjes, botsen tegen iedereen, die er maar in de buurt komt; soms nog hier en daar van kleine étagères een paar sieraden voor dames of de laatste flesjes parfum wegvagende - kortom een wandelend gevaar, dat zich beweegt met een voortdurende blindheid en onbewustzijn. Zo iemand wil sokken kopen en komt met een das thuis om de doodeenvoudige reden, dat hij door zijn pakjes heen de sokken niet heeft gezien.

Zo kan het met u gaan. Want u hebt in uw leven veel kansen en veel mogelijkheden en u gebruikt er maar heel weinig van. Waarom? Omdat u zich teveel met herinneringen bezwaard hebt. Omdat u teveel hebt vastgehouden aan kostbaarheden, die op dit ogenblik helemaal niet van belang zijn. Wanneer je met Pietje naar de lunchroom gaat, moet je hem niet zijn trommeltje, zijn trompet en zijn crocketspellotje laten meenemen, want daaraan heeft hij niets, hij maakt er hoogstens brokken mee. Heel natuurlijk, als het om het warenhuis gaat. Maar de mensen gaan door het leven heen met de kostbare herinneringen, die nu niets meer betekenen en waar ze niets meer aan hebben. En waarvan ze niet zeggen: "Dit is een kostbaarheid van het leven; die zal ik verder in het leven ervaren, wanneer het nodig is," maar waarvan ze zeggen: "Dat wil ik toch niet kwijt" en daar lopen ze dan maar mee te sjouwen.

Nu moet u mij niet kwalijk nemen, wanneer ik zeg, dat Allerzielen vaak met zo iets is. Dat zijn ook van die mensen, die zo volgeladen zitten met leed en herinneringen, dat ze voor het heden praktisch blind zijn. Het zijn de mensen, die zo verblind zijn door alle pakketjes zelfbeklag, die ze onderweg hebben opgeslagen, dat er geen tijd meer overblijft om uit te kijken. En dan willen ze naar boven toe, stappen op de roltrap, vallen op hun neus en worden in de kelder, in het ziekenhuis, wakker.

Je wilt geestelijk vooruit, nietwaar? Om geestelijk vooruit te gaan zul je je de complete uitrusting van het mens-zijn moeten kopen in het warenhuis "Het Leven". Maar dan moet je ook zorgen, dat je uitrusting doelmatig is. Laat alles, wat je hebt bereikt, alles wat voor jou belangrijk was, steeds achter; maar met de gantekening: wordt afgehaald. Dat is het verstandigst. Er ligt een hele wereld voor je open en wanneer je teveel aan één verdieping blijft kleven, kom je nooit op de volgende terecht.

Die uitrusting, die wij voor het leven vinden, die ligt door alle verdiepingen, door alle sferen heen. Elke wereld, elke sfeer heeft haar eigen uitdrukking, heeft haar eigen - hoe moet ik dat zeggen: haar eigen inhoud. Dan kun je zeggen: "Ja, maar dat blijft hetzelfde." Zeker...maar beneden, nietwaar, koop je een hondenriem van leer. Boven een portemonnaie, een portefeuille. Nog verder naar boven een paar koffers. En ten slotte koop je misschien een heel leren pak op de bovenste verdieping. Wie zal het weten? Het is hetzelfde materiaal, alleen anders verwerkt.

In uw leven en in de sferen is het materiaal, dat voor ons allen hetzelfde blijft. Begeerte enerzijds, angst anderzijds en daartussen dat ene werkelijke, dat ene reële, de steeds groter wordende liefde, nietwaar, die vinden we in alle vormen terug. We beginnen natuurlijk met het te zien als een binding. Logisch. Dan ga je het zien als iets, waarin je geestelijke kostbaarheden kunt bewaren: de portemonnaie. Maar zolang je nog zo ver bent, heb je er niets aan. Ten slotte denk je, dat het koffers zijn; dat je in de cosmische liefde het begrip van de cosmos kunt verpakken. Dat gaat ook nog niet. Eindelijk begrijp je, dat je zelf a.h.w. gekleed moet zijn in liefde. Dat je hele wezen de goddelijke genegenheid, de cosmische werkingen a.h.w. moet weerkaatsen met dezelfde intensiteit van aanvaarden en geven gelijktijdig, waarmee God ons de gehele schepping doet doorgaan. En als we dan zo ver zijn, ja, dan komt er een ogenblik, dat we op de daktuin zijn. Dan zien we over het hele land en niet alleen over het warenhuis. Dan zien we de cosmos. En dan begrijpen we pas, hoe belangrijk het is, wat we allemaal in die beslotenheid bij elkaar gegaard hebben.

Nu zult u het waarschijnlijk heel erg gek vinden, als u voor een pakje, dat u heeft achtergelaten hier of daar en dat u later toch weer krijgt aan een andere desk, dat u daar stil voor gaat zitten en een kaarsje branden. U zoudt het ook heel erg vreemd vinden, als een moeder, wier kind verloren is gelopen in de drukte, neer zou gaan zitten achter een tafel met een bloemetje, met een portretje om het te bekijken. Dan zeg je: "Ja, maar dat doe je toch niet, mens, dat is toch onzin." En evenveel onzin is het nu om op die manier te zoeken naar iets, wat je eigenlijk niet eens kwijt geraakt bent, dat ergens voor je bewaard wordt, wat je in het leven bent kwijtgeraakt.

Dus....u hoort wel, ik ben ook geen directe vriend van de sentimentele Allerzielen-kant. Maar aan de andere kant is het altijd goed om zo nu en dan eens de rekening op te maken. Je hebt in het leven notities gemaakt, nietwaar, zoals op een verzamelkaart, waar je je bestellingen laat opschrijven. Nou, als je nu zo'n warenhuis doorloopt, dan komt er eens een ogenblik, dat je zegt: "Ja, nu gaan we eens even zitten." En dan kijk je eens op de kaart. O ja, dat was een strijkplank. Dat was een jumper voor Jantje. En dat was dat pakje krulspelden voor m'n vrouw. En dat....o, dat was dat kamer-ameublement, dat we ook nog nodig hadden. Ja, ja. We hebben bijna alles, maar nog niet genoeg. We moeten de inventaris opmaken."

Nou, als je het nu mij vraagt, dan is Allerzielen voor de meeste mensen net een geschikte dag om dat eens te doen. Om inventaris op te maken. Niet: Wat heb ik op het ogenblik bij me en wat heb ik niet bij me? Neen. Wat heb ik en wat heb ik niet in werkelijkheid. Nou ja, in zo'n inventaris horen wij ook thuis. Mijn ouwetje, die had me vroeger waarschijnlijk ook gezien als bezitting en die heeft me waarschijnlijk zeer betreurd. Maar als ze het goed had opgemaakt, dan had ze moeten zeggen: "De achtting en de genegenheid, verworven van een man, met wie ik ondanks alle ruzie toch ontzettend veel goeds heb kunnen beleven." En dan was ze juist geweest. Dat was het onverliesbare, het eeuwige. Ja, ik geloof, dat zij het zelfs zo nu en dan betreurde, dat ik onder het gezag uit was; dat ze me niet meer op m'n kop kon geven. Zo was ook een deel van haar leven. Dus dat was háár Allerzielen.

Maar....dan moet je nu eens goed luisteren. We zijn rijk, onmetelijk rijk. Want we hebben een rekening van een millionair, als het daarom gaat. We hebben God, Die alle kosten betaalt, uiteindelijk. We moeten alleen maar sjouwen, we moeten bestellen, we moeten zorgen, dat we geen vergissingen maken. Want wat we kopen moeten we zelf verwerken. Nou, laten we dan op het ogenblik, dat we stil zitten, eens goed kijken, wat we nu eigenlijk allemaal in het leven gekocht hebben. Wat hebben we op dit ogenblik? Waar streven we naar? Waar zoeken we naar? Laten we er even

bij gaan zitten. Het eens even overwegen. Dan kunnen we dadelijk tenminste juist en goed verdergaan, zonder pogingen om een stoffelijke wereld te zien als een verlengstuk van de geestelijke wereld zonder meer en beide aan te passen aan onze stoffelijke concepten en gedachten. Dan kunnen we verdergaan zonder hooggeestelijk licht te verwarren met de beperkingen van begrip van een lagere wereld. Laten die rustig gescheiden blijven.

We hebben op het ogenblik een taak. Laten we die vervullen. Hier hebben we a.h.w. de afdeling, waar we onze juiste aankopen kunnen doen. Alles, wat we elders hebben, is onze rijkdom. Het is van ons, het hoort bij ons. Laat ons dat even realiseren, dat we rijk zijn, dat we zoveel hebben: de werkelijkheid van het leven. En laat ons dan voor de rest maar heel rustig de zaken afdoen, die we hier nodig hebben. Als je een blikje doperwtjes nodig hebt, maar je staat toevallig beneden en je hebt spijkers ook nodig, ga dan niet eerst heen en weer lopen om één doperwt, één spijker te kopen, vice versa, zoals sommige mensen doen. Koop de spijkers, die je nodig hebt - maar zoek ze nooit op laag water. Koop je doperwten, wanneer je die nodig hebt en wanneer je daar bent. Probeer niet vandaag aan de dag geestelijker te zijn dan een geest, want dat kun je niet. Probeer ook niet stoffelijker te zijn dan de materie; dat kun je ook niet. Als mens, zoals u op het ogenblik, leeft u in de afdeling, waarin geest en stof samengaan, waarin de idee verenigd is met de vormgeving. Leef daarin, zoek daarin, werk daarin. Ken je rijkdommen en wees je ervan bewust, dat je, wanneer je deze afdeling uit bent en misschien in de garderobe een jasje moet achterlaten - nietwaar, een heel aardige garderobe zelfs met een apart langwerpige stukje grond voor de meesten, elk afzonderlijk - dan verdergaat in een andere afdeling. Maar al wat je hebt, kun je nooit meer verliezen. Geen tijd om te treuren. Geen tijd om sentimenteel te worden. Het is nu tijd om te leven. En in dat leven moeten we van uit het huidige standpunt het beste doen, wat we kunnen.

Zo, en nu mag je allemaal zeggen, dat ik gezeurd heb, maar m'n mening heb ik er ook meteen uitgegooid. Prettige zondag samen.

- - - - -

A L L E R Z I E L E N .

Bronzen stemmen over 't land spreken van de doden. Gezang van hemels vaderland verdooft de aardse noden en doet het zijn verschemeren in schimmenwereld zonder grens. Toch is het wezen, dat dit doet

..... mens, alleen maar mens. De wind weent door de takken. De boom laat als een traan het laatste blad. En grijze luchten zijn van regen, zijn van dof bestaan al zat en schemeren neerslachtigheid de droeve mensheid tegen.

Maar 't is maar schijn, décor. Want achter wolken is zon verbor-gen. Het holle huilen van de wind, dat is de frisse wind, die veegt; die al het dode breekt en leegt dat, wat niet leeft meer op de aarde, opdat het leven worde.

Het blad, dat valt, maakt plaats voor 'n knop, die dadelijk zal ontspruiten. 't Is schijn van dood. De werkelijkheid van 't leven wacht daar buiten, tot eindelijk wordt beseft, dat werkelijkheid bestaat.

En in dat droef milieu, daar gaan de mensen in lange rijen en zingen van hen, die zijn heengegaan. We zien afbeeldingen opvallend staan als op een altaar, van wat bloemen en wat kaarslicht zacht om-

weven. We zien mensen met een traan in 't oog al denkend en al bid-
dend geven aan dit wat dood is en niet leeft. Men vergeet het leven
daarachter verborgen, waarin ook dat, waarom men treurt, nog leeft.

We horen de droeve klaaggezangen, die doven als de tijd wat
verdergaat, omdat 't normale leven, dringend vragend aandacht van
u, gevend weer bestaat en dwingt u voort te gaan in wilde jacht,
vandaag.

Dan wordt het leven vergeten. Het leven, dat - even achter de
schijn verborgen - toch werd aangezocht om zich te tonen; dat werd
tot hoop op morgen. Maar in de klokkenklank versfervend reeds als
komend uit 't verleden, daar sterft ook....'t heden.

Het heden is: Sferen tezaam gerijd, banden van goddelijk licht
en van kracht, die in al mensen en geest tezaam openbaren de onvoor-
stelbare macht van 't scheppend bestaan.

De werkelijkheid is: Geest en stof gaan samen ook, al kunnen
ze elkander niet zien. Zoals de stof aan een geest moet beamen:
"Gij zijt 't voor wie ik leef, wie ik dien," zo zal ook de geest aan
de stof steeds bekennen: "Gij zijt 't, waarin ik mijzelve beleef."
Gezamenlijk - stof en geest - wordt 't een wezen, dat eeuwig slechts
zeggen kan: "Ik zoek en ik streef."

Geest en stof, van elkaar gescheiden en toch tezamen verder-
gaand, zijn een werkelijkheid, nederig beleden, waarin niet meer mens-
heid verwaand of als onder het lot vertreden verdergaat, maar twee
zuilen, waarin de tempel van God, van het Eeuwige Licht, uiteindelijk
bestaat.

Licht en leven, kracht en streven, in stof en geest tezaam ge-
groeid, dat is het, wat ons doet beleven onvermoeid de wonderlijke
werkelijkheid.

En wilt ge Allerzielen kennen, erkennen droefenis van een dag,
herdenkend wat gestorven is, bedenk wat 't levenlicht vermag; en
zie niet slechts het kaal gemis, maar zie de rijkdom van een samenle-
ven onbelemmerd, onbeëind. Een samengaan door alle dreyen van 't he-
mels zijn, door alle cosmisch ware krachten, gedragen door de eeuw'ge
machten van God Zelf. En besef: samengevlochten alle mensheid, alle
leven, dat is eeuwigheid.

Trachten slechts jezelf te wezen zonder meer, met misschien de
doden, waaraan je eer bewijst, aan wie je zou willen blijven denken,
die je tot het leven terug zou willen roepen, dat is strijd, is onder-
gang.

Maar de waarheid van des levens kracht wordt tot een wondere
zang, die zegt: "'t Is al vereend in God. In God wordt al ervaren."

Zo laat mij leven slechts daarvoor, opdat de jaren slinken en
verzinken. Opdat - verdroogt de zee van tijd - 'k moog' kennen eenheid
met al 't zijnde....in God. In God en d' eeuwigheid.

:--:--:--:--: